

Н.А. Васильєва,

магістр

ORCID: 0000-0003-4581-6399

Н.В. Боліла,

канд. екон. наук

ORCID: 0000-0002-3353-8347

Т.Ю. Цифра,

канд. екон. наук, доцент

ORCID: 0000-0001-7891-0467

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано теоретичні основи, що розкривають поняття санації підприємства, визначено причини та наслідки санації, досліджено моделі розрахунку ймовірності банкрутства. Проаналізовано праці провідних вчених у галузі дослідження санації підприємства. Розглянуто основні фінансово-економічні показники, за допомогою яких можна завчасно спрогнозувати фінансовий стан будівельного підприємства та його санаційну спроможність. Виявлено фактори, що знижують якість управління підприємством. Розглянуто модель Харрінгтона, як метод визначення доцільності санаційних інвестицій у будівельне підприємство.

Визначено основні етапи санації: організаційно-цільовий, формування системи показників, організаційно-плановий, інформаційний, методичного забезпечення і реструктуризації. Охарактеризовано особливості кожного з представлених етапів. На організаційно-цільовому етапі формуються цілі, визначаються суб'єкти та об'єкти управління. В якості найважливіших цілей виступають: ідентифікація реального стану об'єкта; дослідження складу і властивостей об'єкта, його порівняння з відомими аналогами або нормативами; виявлення змін у стані об'єкта; встановлення факторів, що викликали зміни в стані об'єкту. Обрані цілі повинні відображати специфіку підприємства. В якості носіїв ризику для проблемного підприємства можуть виступати: конкуренти, менеджмент, кредитори, органи страхування, податкові органи, засоби масової інформації.

Визначено основні суб'єкти санації. В якості основних суб'єктів можуть виступати менеджери, кредитори і власники. Однак безпосередня робота з управління проводиться економічними службами підприємства. Якщо ж внутрішні аналітики підприємств, не володіють достатніми знаннями і навичками можуть залучатися працівники з допоміжних галузей.

Розглянуто методи для виявлення ймовірності банкрутства підприємства шляхом аналізу фінансової звітності та розрахунку фінансових показників. Проаналізовано моделі зарубіжних та українських вчених для розрахунку ймовірності банкрутства за декілька років до його можливого настання.

Ключові слова: санація підприємства, моделі ймовірності банкрутства, попередження санації підприємства, економічна безпека підприємства, ліквідність, фінансова стійкість, платоспроможність.

Вступ. В сучасних умовах невизначеності важко бути впевненим в економічній стійкості будь-якого підприємства. Адже світ змінюється швидко, а з ним змінюється попит на продукцію та купівельна спроможність споживачів. Виявлення санаційної спроможності підприємства на ранніх стадіях може протидіяти банкрутству.

На підприємстві можуть виникнути ризики пов'язані з його виробничою і фінансовою діяльністю. Найбільш небезпечним з них є ризик банкрутства. При його настанні підприємство втрачає можливість подальшого функціонування.

На сьогоднішній день багато підприємств не приділяють достатньої уваги оцінці і прогнозуванню фінансового стану. В результаті чого процедури санації вводяться на пізній стадії, коли фінансова криза досягла свого розвитку. Таким чином, проблема санації підприємства і розробка комплексної методики оцінки і прогнозування санаційної спроможності є досить актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Методологічною і теоретичною основою дослідження стали праці провідних вчених у галузі дослідження санації підприємства: Білоконь Т.М., Тітов М.І., Плікус І.Й., Бланк І. А., Ермошенко Н.Н., Терещенка О.О, Зеліско І.М., Андрущак Є.М., Скляренко К., Єпіфанова І.М., Измайлова К.В. [7], Беленкова О.Ю. [8, 11, 12], Стеценко С.П. [10, 11], Сорокіна Л.В. [8], Боліла Н.В. [1, 9, 10, 14], Цифра Т.Ю. [10, 11, 15], Кіщенко Т.Є. [13] та інші.

Постановка завдання. Основною метою роботи є теоретичні та практичні аспекти фінансового аналізу діяльності будівельних підприємств з метою дослідження ймовірності санації підприємства у сучасних умовах.

Основна частина. Для методичного забезпечення санації підприємств обираються методики, інструкції і критерії для діагностики, а також здійснюється вибір і доопрацювання методів, на основі яких розраховуються параметри діагностики. Як показує практика слабкі результати управління багато в чому пов'язані з низькою якістю інформаційного та методичного забезпечення діагностики. До факторів, що знижують якість управління відносяться: невірно поставлені мета і обраний об'єкт діагностики, методики діагностики не адаптовані до специфіки підприємства, переважне використання методів статичної оцінки діяльності, недостатня увага розкриттю причин кризи, не достатній облік впливу носіїв ризику на підприємство. Застосовуваний набір методів повинен забезпечити комплексну оцінку проблем, в контексті сильних і слабких сторін об'єкта, що діагностується. При цьому результати використання перерахованих методів знаходять відображення на наступному етапі.

В рамках передостаннього етапу проводиться узагальнення результатів діагностики діяльності підприємства в цілому або його сегментів. Результативність діагностики багато в чому залежить від правильної її організації, яка повинна відповідати ряду вимог. Отримані результати діагностики мають оформлюватись у вигляді звіту або висновку. У даних документах дається інтерпретація результатів діагностики, розкриваються рекомендації для вирішення поточних проблем і вибору необхідних заходів для оздоровлення діяльності підприємства [2].

На заключному етапі бізнес-санації проводиться реструктуризація підприємства. У процесі реструктуризації необхідно забезпечити планомірну реалізацію комплексу антикризових заходів. Такі заходи доцільно розділити на модулі орієнтовані на рішення окремих проблем. При цьому можна виділити

типові проблеми, які підприємство може вирішити власними силами і не типові проблем, які вимагають зовнішньої фінансової, кадрової або консультаційної підтримки. Зовнішня підтримка часто необхідна для запобігання банкрутству та ліквідації підприємства [9].

В даний час в економічній літературі стає поширеним моделювання та ранжування об'єктів за функцією бажаності. Реальні об'єкти чи процеси, зазвичай, дуже складні. Вони часто вимагають одночасного обліку кількох, іноді дуже багатьох параметрів. Кожен об'єкт може характеризуватись усією сукупністю параметрів, будь-якою підмножиною цієї сукупності, або одним-єдиним параметром оптимізації. В останньому випадку інші характеристики процесу вже не виступають як параметр оптимізації, а служать обмеженнями.

Параметр оптимізації - це ознака, за якою оптимізується процес. Перша вимога до параметра: вона має бути кількісною, задаватися числом. Багато значень, які може приймати параметр оптимізації, називаються областю його визначення. Області визначення можуть бути безперервними та дискретними, обмеженими та необмеженими [5].

Кількісна оцінка параметра оптимізації практично не завжди можлива. У разі не можливості кількісної оцінки користуються прийомом, який має назву ранжування. При цьому параметрам оптимізації надаються оцінки – ранги за задалегідь обраною шкалою. Ранговий параметр має обмежену дискретну область визначення. У найпростішому варіанті область містить два значення (так/ні; добре погано). За допомогою функції Харрінгтона можна визначити доцільність санаційних інвестицій у будівельне підприємство.

Будівельні підприємства відрізняються від всіх інших галузей народного господарства. Відмінними рисами є: етапність виконання будівельно-монтажних робіт; різноманітні виробничих зв'язків; тривалість виробничого циклу; стаціонарність об'єкта будівництва; висока технологічність сучасного будівельного виробництва.

Для визначення ймовірності настання скрутного фінансового стану підприємства та необхідності санації підприємства використовуються фінансові коефіцієнти. Їх розрахунок здійснюється на основі фінансової звітності підприємства. Більш точними методами прогнозування банкрутства є моделі по виявленню банкрутства [3].

Для прогнозування рівня санаційної спроможності будівельного підприємства необхідно проводити аналіз показників ліквідності підприємства; коефіцієнту фінансової автономії; коефіцієнту маневреності власних оборотних засобів; коефіцієнту фінансового левериджу та рентабельності власного капіталу. Кожний з показників необхідно розраховувати мінімум за п'ять років, щоб можна було відслідкувати результати діяльності підприємства в динаміці. За кожним з показників, значення якого не входить у рамки нормативного, необхідно запропонувати дії спрямовані на покращення [6].

Для завчасного прогнозування фінансового стану підприємства можна використати моделі попередження кризового стану. А саме модель Альтмана, модель Терещенка, коефіцієнт Бівера, модель Таффлера, модель Джеймса Ольсона та коефіцієнт Змієвського.

Санаційну спроможності підприємства можна виявити, якщо в процесі санаційного аудиту визначені причини фінансової кризи, його глибину і

можливості подолання, а також проведено економіко-правову експертизу існуючої санаційної концепції та оцінки ризиків, пов'язаних з її реалізацією.

У процесі санаційного аудиту необхідно оцінити санаційну спроможність підприємства з економічних і правових позицій. Економічними критеріями санаційної спроможності підприємства є його здатність до відновлення прибутковості, ліквідності і платоспроможності. З правових позицій, санаційно здатним підприємство буде в тому випадку, якщо воно здатне відновити і тривалий час зберігати платоспроможність з тим, щоб у кредиторів не було підстав звертатися із заявою до господарського суду про порушення справи про банкрутство [4].

Однією з найбільш очевидних причин неплатоспроможності в будівельній галузі є недостатня прибутковість. Враховуючи велику кількість фірм у будівельній галузі, діяльність є висококонкуратною та чутливою до змін цін. У багатьох випадках єдиний спосіб залучення інвесторів – це зниження ціни. Дозволити собі низькі ціни на будівельні комплекси можуть лише великі забудовники, які можуть отримати прибуток за рахунок кількості проданих метрів квадратних житлових площ. Малі будівельні компанії, в такій ситуації, стають менш конкурентоспроможними, що може різко зменшити кількість клієнтів та призвести до необхідності проведення санаційних заходів на підприємстві.

Висновки. Роблячи висновок, можна сказати, що санація підприємства є специфічним видом управління здатним попереджати кризові явища і утримувати підприємство в режимі працездатності. Така система управління повинна базуватися на планомірній і систематичній роботі з діагностики підприємства. На основі системи попереджувальної діагностики підприємство повинно не тільки реалізувати наявні можливості, але і усунути загрози, тим самим забезпечити антикризове управління.

Розглянуто методи для виявлення ймовірності банкрутства підприємства шляхом аналізу фінансової звітності та розрахунку фінансових показників. Проаналізовано моделі зарубіжних та українських вчених для розрахунку ймовірності банкрутства за декілька років до його можливого настання.

Список літератури:

1. Боліла Н.В. Формування економіко-управлінського інструментарію антикризової діагностики будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2019. Вип. 42. С. 85-91.
2. Ельсуков В.П. Антикризисное управление предприятием:[монографія] / [В.П. Ельсуков, В.С. Каменков, Б.И. Кононов, А.И. Миронченко]. Мн.:«Аверсэв», 2003. 574 с.
3. Ермошенко Н.Н., Скворцов Н.Н. Словарь-справочник предпринимателя. К.: УкрИНТЭИ, 2003. 168 с.
4. Спіфанова І.М. Банкрутство підприємств: спектр невирішених проблем. *Економіка: реалії часу*, 2017. № 1(29). С. 55-63. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/55.pdf>
5. Загора Т.О. Економічна діагностика: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 400с.
6. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320с.

7. Ізмайлова К.В., Беленкова О.Ю. Фінансовий аналіз: методичні вказівки до курсової роботи “Аналіз фінансового стану підприємства”. К.: КНУБА, 2018. 61 с.
8. Bielienkova O., Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential. *Scientific Journal of Astana IT University*. 2020. №3. 15-27.
9. Tytok V., Bolila N., Ryzhakov D., Pokolenko V., Fedun I. CALS–technology as a basis of creating modules for assessment of construction products quality, regulation of organizational, technological and business processes of stakeholders of construction industry under the conditions of cyclical and seasonal variations. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*. 2021. №1. 271-276.
10. Stetsenko S., Bolila N., Sorokina L., Tsyfra T., Molodid O. Monitoring mechanism of resilience of the anti-crisis potential system of the construction enterprise in the long-term period. *Economics, finance and management review*. 2020. №3. 31-42.
11. Stetsenko, S.P., Tytok, V.V., Emelianova, O.M., Bielienkova, O.Yu and Tsyfra T.Yu. Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. *Journal of Reviews on Global Economic*. 2020. №9, pp.149-164.
12. Беленкова О.Ю., Титок В.В. Формування конкуренції на ринках первинної нерухомості: теоретичні передумови, моделі, чинники. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 44. С. 147–164.
13. Кіщенко Т.Є. Інвестиційна криза: причини і шляхи подолання. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 46. С. 72-78.
14. Стеценко С.П., Боліла Н.В., Моголівець А.А., Гаврилюк В.Я. Статистико-аналітичний аспект розвитку будівельної галузі. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 46. С. 188-196.
15. Цифра Т.Ю., Локтіонова Я.Ф., Костенко Н.А. Бюджетування як інструмент планування і управління господарською діяльністю підприємства. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 46. С. 24-31.

References:

1. Bolila, N.V. (2019). Formuvannia ekonomiko-upravlinskoho instrumentarii antykrizovoi diahnostryky budivelnykh pidpriumstv. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 42, 85-91.
2. Elsukov, V.P., Kamenkov, B.C., Kononov, B.Y., Myronchenko, A.Y. (2003). *Antykrizysnoe upravlenye predpriyatym*: [monohrafiya]. Mn.:«Aversэв», 574 s.
3. Ermoshenko, N.N., Skvortsov, N.N. (2003). *Slovar-spravochnyk predprynmatelia*. K.: UkrYNTЭУ, 168 s.
4. Yefifanova, I.M. (2017). The bankruptcy of enterprises: the spectrum of unsolved problems. *Economics: time realities*, 1(29), 55-63. Available at: <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/55.pdf>
5. Zahora, T.O. (2012). *Ekonomichna diahnostryka: navch. posibnyk*. K.: Tsentr uchbovoi literatur. 400s.
6. Zelisko, I.M. (2015). *Upravlinnia finansovoiu sanatsiieiu pidpriumstva: navch. posibnyk*. K.: TsP «KOMPRYNT». 320s.

7. Izmailova, K.V., Belenkova, O.Yu. (2018). *Finansovyi analiz: metodychni vkazivky do kursovoi roboty "Analiz finansovoho stanu pidpriemstva"*. K.: KNUBA, 61 s.
8. Bieliukova, O., Stetsenko, S., Sorokina, L., Molodid, O., Bolila, N. (2020). System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential. *Scientific Journal of Astana IT University*, 3, 15-27.
9. Tytok, V., Bolila, N., Ryzhakov, D., Pokolenko, V., Fedun, I. (2021). CALS – technology as a basis of creating modules for assessment of construction products quality, regulation of organizational, technological and business processes of stakeholders of construction industry under the conditions of cyclical and seasonal variations. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*, 1, 271-276.
10. Stetsenko, S., Bolila, N., Sorokina, L., Tsyfra, T., Molodid, O. (2020). Monitoring mechanism of resilience of the anti-crisis potential system of the construction enterprise in the long-term period. *Economics, finance and management review*, 3, 31-42.
11. Stetsenko, S.P., Tytok, V.V., Emelianova, O.M., Bieliukova, O.Yu and Tsyfra, T.Yu. (2020). Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. *Journal of Reviews on Global Economic*, 9, 149-164.
12. Bieliukova, O.Iu., Tytok, V.V. (2020). Formuvannia konkurentsii na rynkakh pervynnoi nerukhomosti: teoretychni peredumovy, modeli, chynnyky. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 44, 147–164.
13. Kishchenko, T.Ie. (2020). Investytsiina kryza: prychny i shliakhy podolannia. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 46, 72-78.
14. Stetsenko, S.P., Bolila, N.V., Moholivets, A.A., Havryliuk, V.Ia. (2020). Statystyko-analitychnyi aspekt rozvytku budivelnoi haluzi. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 46, 188-196.
15. Tsyfra, T.Iu., Loktionova, Ya.F., Kostenko, N.A. (2020). Biudzhetuвання yak instrument planuvannia i upravlinnia hospodarskoiu diialnistiu pidpriemstva. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 46, 24-31.

N. Vasylieva, N. Bolila, T. Tsyfra

Forecasting the level of rehabilitation capacity of the construction company

Theoretical bases that reveal the concept of enterprise reorganization are substantiated, the causes and consequences of reorganization are determined, the models of calculating the probability of bankruptcy are investigated. The works of leading scientists in the field of research of enterprise rehabilitation are analyzed. The main financial and economic indicators are considered, with the help of which it is possible to predict in advance the financial condition of a construction enterprise and its rehabilitation capacity. Factors that reduce the quality of enterprise management have been identified. Harrington's model is considered as a method of determining the feasibility of rehabilitation investments in a construction company.

The main stages of rehabilitation are determined: organizational and target, formation of a system of indicators, organizational and planning, information,

methodological support and restructuring. The peculiarities of each of the presented stages are described. At the organizational and target stage, goals are formed, subjects and objects of management are determined. The most important goals are: identification of the real state of the object; study of the composition and properties of the object, its comparison with known analogues or standards; detection of changes in the state of the object; identification of factors that caused changes in the state of the object. The chosen goals should reflect the specifics of the enterprise. Competitors, management, creditors, insurance bodies, tax authorities, mass media can act as carriers of risk for the problem enterprise.

The main subjects of remediation have been identified. Managers, creditors and owners can act as the basic subjects. However, direct management work is carried out by the economic services of the enterprise. If the internal analysts of enterprises do not have sufficient knowledge and skills, employees from ancillary industries can be involved.

Methods for identifying the probability of bankruptcy of the enterprise by analyzing financial statements and calculating financial indicators are considered. Models of foreign and Ukrainian scientists to calculate the probability of bankruptcy several years before its possible occurrence are analyzed.

Keywords: *enterprise reorganization, bankruptcy probability models, enterprise reorganization prevention, enterprise economic security, liquidity, financial stability, solvency.*

Посилання на статтю

APA: Vasylieva, N., Bolila, N., & Tsyfra, T. (2022). Forecasting the level of rehabilitation capacity of the construction company. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 49 (1), 157-163.

ДСТУ: Васильєва Н.А., Боліла Н.В., Цифра Т.Ю. Прогнозування рівня санаційної спроможності будівельного підприємства *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2022. №49 (1). С. 157-163.